

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
міжнародних відносин і політичної
філософії

Протокол №1 від 01.09.2025 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної
роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

**МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)**

Галузь знань	С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність	С3 Міжнародні відносини
Освітній рівень	другий (магістерський) рівень
Освітня програма	Міжнародні відносини

Статус дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробник(и):
д.філос.н., проф.

Завідувач кафедри
міжнародних відносин і
політичної філософії
Гарант програми

Михайло ТРЕБІН

Олег КУЗЬ

Олег КУЗЬ

ВСТУП

Активізація викликів та загроз сучасному світу посилює необхідність поглибленого та комплексного вивчення проблем міжнародної безпеки. На сьогодні перед людством постали питання, що потребують термінового вирішення. Найбільш гострими проблеми сьогодення глобального світу є: політична нестабільність міжнародних відносин, військові конфлікти, незаконні анексії територій, гібридні війни, ядерне стримування, демографічний вибух, людство на межі екологічної катастрофи тощо. Усе це зумовлює необхідність глибокого розуміння безпекових питань, їхнього моніторингу та систематизації, а також знаходження шляхів вирішення. Вивчення навчальної дисципліни дає можливість здобувачеві вищої освіти набути досвіду проведення оцінювання та аналізу питань забезпечення глобальної, міжнародної, колективної, регіональної та національної безпеки. Дасть змогу зрозуміти місце України в сучасному геополітичному просторі та її можливості захисту своїх національних інтересів.

Метою викладання навчальної дисципліни «Міжнародна безпека» є формування у здобувачів вищої освіти знань щодо теоретичних аспектів міжнародної безпеки та здобуття практичних навичок щодо аналізу та виявленню загроз безпеці на національному на міжнародному рівнях і формування компетенцій щодо нейтралізації цих загроз.

У якості *завдань* опанування дисципліни «Міжнародна безпека» постають:

- засвоєння змісту та структури сучасної системи міжнародної безпеки;
- створення теоретико-методологічного підґрунтя для оволодіння вміннями та навичками аналізу особливостей процесу забезпечення міжнародної безпеки в умовах глобалізації;
- оволодіння принципами регіоналізації міжнародної безпеки;
- дослідження процесу розвитку системи міжнародної безпеки та виявлення основних передумов ефективної взаємодії країн щодо мирного урегулювання спірних питань і розбіжностей в міжнародних відносинах в умовах турбулентного світу;
- розуміння природи загроз міжнародної безпеці та набуття вмінь та навичок щодо формування стратегій мінімізації їх впливу на розвиток міжнародних відносин;
- засвоєння основ методології міжнародно-політичного аналізу системи міжнародної безпеки;
- розуміння змісту, особливостей та структури категорії міжнародна інформаційна безпека;
- аналіз та застосування концептуальних моделей, наукових доробок вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальних постулатів та теорій, парадигм міжнародно-політичної науки для розробки стратегії національної безпеки України;

Предметом навчальної дисципліни є феномен міжнародної безпеки.

Об'єктом навчальної дисципліни є система міжнародних відносин.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН4	ЗК3, СК4, СК10
РН6	ЗК6, СК10
РН7	ЗК2, ЗК3,ЗК7, СК2, СК5
РН12	ЗК3, СК1, СК2
РН13	ЗК2, ЗК7, СК2, СК6, СК8, СК9

де, РН4. Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.

РН6. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.

РН7. Оцінювати та аналізувати міжнародні та зовнішньополітичні проблеми та ситуації, пропонувати підходи до вирішення таких проблем.

РН12. Формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати моделі об'єктів і процесів міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.

РН13. Брати участь у професійній дискусії у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій, поважати опонентів і їхню точку зору, доносити до фахівців та широкого загалу інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з фахових проблем.

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК7. Здатність працювати в команді.

СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК6. Здатність використовувати для дослідження міжнародних відносин, суспільних комунікацій та для регіональних студій теоретичні та методологічні підходи політології, економічної та правової науки, міждисциплінарних досліджень.

СК8. Здатність організовувати та проводити міжнародні зустрічі та переговори, розробляти, аналізувати і оцінювати дипломатичні та міжнародні документи.

СК9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

СК10. Здатність до самонавчання, підтримки належного рівня знань, готовність до опанування знань нового рівня, підвищення своєї фаховості та рівня кваліфікації.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. *Теорія та практика міжнародної безпеки*

Тема 1. Теоретичні засади формування та розвитку міжнародної безпеки

Міждисциплінарний підхід до визначення поняття «безпека». Сучасна теорія міжнародних відносин про міжнародну безпеку. Понятійно-категоріальний базис концепту «міжнародна безпека»: «розвиток», «можливості», «загрози», «безпека», «конфлікт» та їх рівні: «національний», «регіональний», «міжнародний», «глобальний». Сутність, закономірності та принципи міжнародної безпеки. Суб'єкти та об'єкти міжнародної безпеки. Дилеми міжнародної безпеки. Система безпеки різних рівнів: суперечність інтересів та проблема їх узгодження.

Тема 2. Система міжнародної безпеки та її складові

Характеристика системи міжнародної безпеки. Основні складові системи міжнародної безпеки. Рівні сучасної системи міжнародних відносин. Система глобальної безпеки як інструмент підтримання та відтворення міжнародного порядку, гарантування суверенітету, територіальної цілісності, міжнародної суб'єктності всім державам. Еволюція підходів до визначення сутності глобальної безпеки. Поняття універсальної системи колективної безпеки та її еволюція у ХХ ст. Моделі колективної безпеки. Основні елементи системи колективної безпеки. Напрями створення ефективної системи колективної безпеки: військовий, економічний, політичний. Можливості міжнародних організацій у формуванні системи колективної безпеки. ООН як провідна глобальна установа забезпечення

міжнародної безпеки. Роль Ради Безпеки в підтриманні міжнародного миру і безпеки: реальність і проблеми. Роль Генеральної Асамблеї ООН та її органів у мирному вирішенні міжнародних спорів і конфліктів. Моделі міжнародної безпеки регіонів світу. Європейська система безпеки: етапи, структура, інституції.

Тема 3. Вплив глобалізації на міжнародну безпеку

Глобалізація як соціально-політичне явище. Цілісність сучасного світу та школи глобалістики. Глобалізаційні процеси, як загроза міжнародній безпеці: конфлікт цінностей, загострення геополітичного суперництва та боротьба за ресурси, нерівномірність соціально-економічного розвитку та маргіналізація країн і регіонів; ерозія державності; інформаційні технології впливу на безпеку держави; глобалізація криміналу; нелегальна міграція та нерегульованість прикордонного режиму. Нерівномірність соціально-економічного розвитку в умовах глобалізації. Глобалізація та нестабільність у міжнародних відносинах. Світовий порядок: поняття, історичні типи, загальна характеристика. Постбіполярний світ: сучасний стан і моделі можливого розвитку. США як гегемон сучасного світового порядку. Теорія «геоекономічного моноцентризму» П. Дж. Тейлора та майбутнє США. Місце та роль Європи в майбутніх геополітичних пертурбаціях світу. КНР як конкурент США на світовій арені. Потенціал Індії в геополітичних битвах XXI століття. Країни БРІКС на геополітичній шахівниці світу. Виклики міжнародної безпеки в умовах турбулентного світового порядку. Міжкультурні комунікації як фактор міжнародної безпеки. Роль міжнародних інституцій в формуванні міжнародної безпеки.

Тема 4. Міжнародна система нерозповсюдження зброї масового знищення

Міжнародно-правовий режим нерозповсюдження ядерної зброї. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї: історія та сучасність. Особливості координації питань щодо непоширення ядерної зброї ООН. Особливості координації питань щодо непоширення ядерної зброї МАГАТЕ. Внесок України в ядерне роззброєння. Особливості набуття Україною без'ядерного статусу. Політико-правові аспекти нерозповсюдження біологічної та хімічної зброї. Експортний контроль у сфері нерозповсюдження зброї масового знищення. Участь України в міжнародній системі нерозповсюдження зброї масового знищення.

Тема 5. Міжнародна протидія тероризму

Тероризм як довгострокова загроза безпеці держав. Соціально-політична суть та види міжнародного тероризму. Еволюція міжнародного тероризму. Основні ознаки міжнародного тероризму. Фінансування терористичних організацій: загрози для національної та міжнародної безпеки. Ідеологема контртероризму: сутність, загальна характеристика та місце в системі

антитерористичної боротьби. Антитерористичні інституційні механізми. Роль ООН і регіональних організацій у боротьбі з міжнародним тероризмом. Європейська система боротьби з тероризмом. Особливості боротьби з тероризмом в цифрову епоху. Концепція боротьби з тероризмом України. Роль України в боротьбі з міжнародним тероризмом.

Змістовий модуль 2. Міжнародна безпека України

Тема 6. Галузева орієнтація міжнародної безпеки

Економічна безпека. Зарубіжний досвід правового забезпечення економічної безпеки. Енергетична безпека. Ризики для енергетичної безпеки. Енергетична безпека України в умовах глобальних викликів. Глобальна продовольча безпека та місце України в її вирішенні. Міжнародна екологічна безпека та охорона довкілля. Перспективи подальшого розгортання «зеленої революції» як чинника міжнародної безпеки. Україна у боротьбі із екологічними загрозами. Інформаційна безпека у глобальній системі підтримання миру і стабільності. Процеси, пов'язані із загальною інформатизацією суспільства. Новий характер загроз, пов'язаних із процесом інформатизації, і засоби боротьби з ними. Специфіка систем міжнародної безпеки в період постіндустріальної економіки. Теорія інформаційної зброї. Концепції інформаційної безпеки як стратегії національної безпеки та оборони інформаційнорозвинутих країн світу. Прогнозування глобальних інформаційних конфліктів у театрі воєнних дій. Воєнна безпека.

Тема 7. Воєнна сила та її роль у забезпеченні міжнародної безпеки

Поняття, сутність, особливості воєнної сили в системі міжнародної безпеки. Місце та роль силового чинника в сучасній системі світового порядку. Роль ООН у забезпеченні миру на планеті. Компетенція Ради Безпеки ООН у підтримці миру. Міжнародні організації у боротьбі за мир. Війна як загроза існуванню людству в глобалізованому світі. Особливості війн ХХІ століття. Характеристика нормативно-правової бази ведення війн і збройних конфліктів у сучасному світі. Теорія справедливої війни. Проксі-війна в ХХІ столітті. Феноменологія гібридної війни в сучасному світі. Збройні сили в системі забезпечення національної безпеки України.

Тема 8. Роль міжнародних організацій в національній безпеці України

Україна і міжнародні організації: відповідь на спільні виклики та загрози. Потреби України в партнерстві з міжнародними організаціями та членстві в них. Участь України в діяльності ООН. Участь України у миротворчих операціях ООН. Роль ООН та світової спільноти в забезпеченні територіальної цілісності України в сучасних умовах. Особливості взаємодії України та європейських регіональних організацій в безпековому просторі. Україна та ОБСЄ: історія та сучасність. Європейська та євроатлантична інтеграція України: безпековий аспект.

Економічна, воєнна та енергетична безпека як пріоритетні напрями співробітництва з міжнародними організаціями. Основні складнощі співпраці України та НАТО в сфері міжнародної безпеки та шляхи їхнього подолання.

Тема 9. Геополітичні вектори розвитку міжнародної безпеки України

Геополітичне положення України: глобальне, регіональне та локальне. Місце та роль України в світовій спільноті. Геостратегія України в сучасному турбулентному світі. Національні інтереси України, їхнє забезпечення як чинник формування сучасної геостратегії України. Геополітичні інтереси України щодо співробітництва з США. Європейський шлях розвитку України як вибір українського народу. Геостратегічні інтереси України на пострадянському просторі. Геостратегічні інтереси України в Азії, Африці, Латинській Америці. Політико-правові основи забезпечення національної безпеки в Україні. Сучасні загрози територіальній цілісності України. Міжнародний імідж України в контексті забезпечення захисту національних інтересів.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять

Назви тем	Зміст
Тема 1. Теоретичні засади формування та розвитку міжнародної безпеки	1. Визначте предмет навчальної дисципліни «Міжнародна безпека» та методологічну основу її вивчення. 2. Сучасна теорія міжнародних відносин про міжнародну безпеку. 3. Національна та міжнародна безпека як об'єкт безпекових досліджень. 4. Сутність, закономірності та принципи міжнародної безпеки. 5. Суб'єкти та об'єкти міжнародної безпеки. 6. Проаналізуйте основні концепції міжнародної безпеки.
Тема 2. Система міжнародної безпеки та її складові	1. Дайте характеристику системи міжнародної безпеки. 2. Визначте основні складові системи міжнародної безпеки. 3. Проаналізуйте систему глобальної

	безпеки як інструмента підтримання та відтворення міжнародного порядку, гарантування суверенітету, територіальної цілісності, міжнародної суб'єктності всім державам. 4. Регіональна безпека в системі міжнародної безпеки: поняття, загальна характеристика.
Тема 3. Вплив глобалізації на міжнародну безпеку	1. Проаналізуйте глобалізацію як соціально-політичне явище. 2. Глобалізація та нестабільність у міжнародних відносинах. 3. Світовий порядок: поняття, історичні типи, загальна характеристика. 4. Розкрийте виклики міжнародної безпеки в умовах турбулентного світового порядку.
Тема 4. Міжнародна система нерозповсюдження ядерної зброї	1. Проаналізуйте міжнародно-правовий режим нерозповсюдження ядерної зброї. 2. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї: історія та сучасність. 3. Внесок України в ядерне роззброєння. 4. Роль ядерної дипломатії у сучасній системі міжнародних відносин.
Тема 5. Міжнародна система нерозповсюдження біологічної та хімічної зброї	1. Хімічна та біологічна зброя: загальна характеристика. 2. Визначте політико-правові аспекти нерозповсюдження біологічної та хімічної зброї. 3. Дайте характеристику участі України в міжнародній системі нерозповсюдження зброї масового знищення.
Тема 6. Міжнародний тероризм як глобальна загроза людства в XXI столітті	1. Міжнародний тероризм: ознаки та форми. 2. Зробіть оцінювання основних видів тероризму з точки зору загрози міжнародній безпеці.

	3. Виокремити основні чинники розповсюдження терористичної загрози. 4. Найвідоміші терористичні організації XXI століття: загальна характеристика.
Тема 7. Міжнародна протидія тероризму	1. Основні напрями антитерористичної діяльності держав та міжнародних організацій. 2. Ідеологема контртероризму: сутність, загальна характеристика та місце в системі антитерористичної боротьби. 3. Система антитерористичної боротьби в Україні.
Тема 8. Галузева орієнтація міжнародної безпеки	1. Дайте характеристику міжнародної безпеки, використовуючи галузеві критерії. 2. Глобальна енергетична безпека. 3. Енергетична безпека України в умовах глобальних викликів. 4. Інформаційна безпека у глобальній системі підтримання миру і стабільності. 5. Визначте сутність продовольчої безпеки, її індикатори та загрози.
Тема 9. Воєнна сила та її роль у забезпеченні міжнародної безпеки	1. Проаналізуйте поняття, сутність, особливості воєнної сили в системі міжнародної безпеки. 2. Визначте місце та роль силового чинника в сучасній системі світового порядку. 3. Розкрийте особливості війн XXI століття. 4. Дайте характеристику нормативно-правової бази ведення війн і збройних конфліктів у сучасному світі.
Тема 10. Роль міжнародних організацій в національній безпеці України	1. Проаналізуйте участь України в діяльності ООН. 2. Роль ООН та світової спільноти в забезпеченні територіальної цілісності

	України в сучасних умовах. 3. Розкрийте особливості взаємодії України та європейських регіональних організацій в безпековому просторі. 4. Визначте основні складнощі співпраці України та НАТО в сфері міжнародної безпеки та шляхи їхнього подолання.
Тема 11. Геополітичні вектори розвитку міжнародної безпеки України	1. Проаналізуйте місце та роль України в світовій спільноті. 2. Європейський шлях розвитку України як вибір українського народу. 3. Політико-правові основи забезпечення національної безпеки в Україні. 4. Сучасні загрози територіальній цілісності України. 5. Міжнародний імідж України в контексті забезпечення захисту національних інтересів.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми	Зміст
Тема 1-9	Вивчення лекційного матеріалу. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою
Тема 1-9	Підготовка до практичних (семінарських) занять
Тема 1-9	Виконання індивідуальних завдань
Тема 1, 3, 4, 9	Опрацювання дискусійних питань
Тема 6-8	Підготовка практичних кейсів
Тема 9	Підготовка до контрольної роботи (тесту)

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Міжнародна безпека» використовуються традиційні методики інформаційно-рецептивної та репродуктивної спрямованості, а також сучасні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, які передбачають застосування таких навчальних технологій, як:

Систематизуючі лекції (теми 1–8), проблемні лекції (тема 9).

Наочні демонстрації: схеми (теми 1–9), таблиці (теми 1–9), формули (тема 6), малюнки (тема 1-9).

Практичні: ретрансляція знань, одержаних під час лекцій та опанування навчальної і наукової літератури у формі доповідей і презентацій (теми 1 – 9); евристичні дискусії (теми 3 – 6), кейс-метод (теми 5 – 8), мозковий штурм (тема 9).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Система оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів вищої освіти враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські (практичні) заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів вищої освіти здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою.

Контрольні заходи включають:

- поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімально можлива кількість балів за поточний контроль – 35);

- семестровий контроль, що проводиться у формі іспиту (максимально 40 балів, мінімально можлива кількість балів – 25 балів).

Порядок проведення поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль успішності навчання здійснюється у формі:

наукового повідомлення (аналітичної доповіді) за заданою тематикою на семінарських заняттях, усно; участі в дебатах із запропонованої проблематики. Максимальна оцінка за роботу протягом семінарського заняття (повідь, участь у дебатах тощо) – 4 бали (4-бальна система оцінювання, усього 44 бали за семестр); її можна отримати, якщо доповідь має логічну структуру, висновки є аргументованими, теоретичний матеріал викладений вільно із розумінням основних понять;

реферату – максимальна оцінка – 6 балів (6-бальна система; усього 6 балів за семестр);

підсумкового тестування за змістовими модулями – 1 раз за семестр на останньому тижні. Максимальна оцінка – 10 балів (10-бальна система; усього 10 балів за семестр).

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Системи оцінювання, що використовують, наведено далі.

Критерії оцінювання наукового повідомлення (аналітичної доповіді) за заданою тематикою та участі у дебатах із запропонованої проблематики
(4-бальна система оцінювання)

Ступінь виконання	Бал
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Містить засвоєний теоретичний / практичний матеріал у повному обсязі	4
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Під час оперування теоретичним / практичним матеріалом допущено незначні помилки	3
Відповідь у цілому правильна, але бракує аргументованих висновків, допущено певні помилки у процесі визначення категорій, смислових зв'язків тощо	2
Присутнє лише часткове висвітлення змісту питання; виявлено певні труднощі у ході оперування теоретичним / практичним матеріалом	1
Відповідь виявляє лише загальне ознайомлення здобувача вищої освіти з проблематикою питання; самостійність мислення та висновки відсутні	0

Критерії оцінювання реферату
6-бальна система оцінювання

Ступінь виконання	Бал
Текст неперевершений, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом реферат оцінюють як зразковий. Висновки є приголомшливо обґрунтованими та доведеними. Застосовують зміст класичних (фундаментальних) праць з міжнародно-політичної науки; блискуче відтворюють дискурс «світу політичного». Перфектним є розуміння міждисциплінарних зв'язків політичної науки із соціологією, економікою, правом тощо. Наводять джерела міжнародного права, згадують міжнародні угоди/договори. Використані публікації за останні п'ять років	6
Текст загалом чинить позитивне враження, відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом реферат оцінюють як дуже добрий. Висновки є у цілому обґрунтованими, застосовано аргументацію. Згадують класичні (фундаментальні) праці з міжнародно-політичної науки; підтримують дискурс «світу політичного». Фіксують міждисциплінарність міжнародно-політичного простору. Відображено сучасні джерела з теми реферату. Не дотримано вимог оформлення списку використаних джерел	5
Текст потребує доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат реферату прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є в цілому обґрунтованими, застосовано аргументацію. Класичні праці міжнародно-політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізовано. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксують частково. Є згадка про сучасні джерела з теми реферату. Не дотримано вимог оформлення списку	4

використаних джерел	
Текст потребує доопрацювання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат реферату прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, але аргументація не є переконливою. Класичні праці міжнародно-політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору майже не фіксують. Є згадка про сучасні джерела з теми реферату. Не дотримано вимог оформлення списку використаних джерел	3
Текст має бути перероблений. Логіка та понятійно-категоріальний апарат реферату оцінюють як достатні, але раціональність розвідки сумнівна. Аргументацію висновків майже не фіксують. Вимоги оформлення списку використаних джерел порушено	2
Текст неприйнятний. Реферат виявляє практичну відсутність у здобувача вищої освіти самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні / практичні висновки відсутня	1
Текст неприйнятний. Наукова спроба не вдалася	0

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Другий (магістерський) рівень вищої освіти

Спеціальність СЗ «Міжнародні відносини»

Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини».

1. Стереотипні завдання (10 балів)

1. Автаркія - це:

- а) модель організації господарського та духовного життя, побудована на принципі замкненості, самодостатності та ресурсної самозабезпеченості;
- б) модель організації господарського та суспільного життя, побудована на принципі замкненості, самодостатності та ресурсної відкритості;
- в) модель організації господарського та суспільного життя, побудована на принципі відкритості, самодостатності та ресурсної самозабезпеченості;
- г) модель організації господарського та суспільного життя, побудована на принципі замкненості, самодостатності та ресурсної самозабезпеченості.

2. Іредентизм – поняття, що характеризує:

- а) діяльність рухів, які виступають за анексію певної території держави на підставі незначної етнічної відмінності її населення від титульного етносу та етнічної спорідненості з населенням іншої держави, а також попереднього володіння нею цією територією;
- б) діяльність рухів, які виступають за анексію всієї території держави на підставі етнічної відмінності більшої або значної частини її населення від титульного етносу та етнічної спорідненості з населенням іншої держави, а також попереднього володіння нею цією територією;
- в) діяльність рухів, які виступають за анексію певної території держави на підставі етнічної відмінності більшої або значної частини її населення від титульного етносу

та етнічної спорідненості з населенням іншої держави, а також попереднього володіння нею цією територією;

г) діяльність рухів, які виступають за анексію певної території держави на підставі етнічної відмінності більшої або значної частини її населення від титульного етносу та духовної спорідненості з населенням іншої держави, а також попереднього володіння нею цією територією.

3. Іренологія – це:

а) наука про війну або «дослідження війни»;

б) наука про мир або «дослідження миру»;

в) наука про безпеку або «дослідження безпеки»;

г) наука про світ або «дослідження світу».

4. Міжнародна безпека – це:

а) система налагодження міжнародної взаємодії в питаннях підтримання міжнародної (колективної) нестабільності з метою гарантії нормального функціонування держав на міжнародній арені, підтримання їх суверенітету, політичної та економічної незалежності;

б) система налагодження міжнародної взаємодії в питаннях підтримання міжнародної (колективної) стабільності з метою гарантії нормального функціонування держав на міжнародній арені, руйнації їх суверенітету, політичної та економічної незалежності;

в) система налагодження міжнародної взаємодії в питаннях підтримання міжнародної (колективної) стабільності з метою гарантії нормального функціонування держав на міжнародній арені, підтримання їх суверенітету, політичної та економічної незалежності;

г) система налагодження міжнародної взаємодії в питаннях підтримання міжнародної (колективної) стабільності з метою гарантії ненормального функціонування держав на міжнародній арені, підтримання їх суверенітету, політичної та економічної незалежності.

5. Архітектура системи безпеки – це система забезпечення національної безпеки держави, яка базується:

а) на основних структурних компонентах її формування, за допомогою якої створюється необхідні умови ненормального функціонування всіх важливих сфер життєдіяльності держави відповідно до її конституційних положень, основних національних інтересів, а також зовнішньополітичної стратегії;

б) на неосновних структурних компонентах її формування, за допомогою якої створюється необхідні умови нормального функціонування всіх важливих сфер життєдіяльності держави відповідно до її конституційних положень, основних національних інтересів, а також зовнішньополітичної стратегії;

в) на основних структурних компонентах її формування, за допомогою якої руйнуються необхідні умови нормального функціонування всіх важливих сфер життєдіяльності держави відповідно до її конституційних положень, основних національних інтересів, а також зовнішньополітичної стратегії;

г) на основних структурних компонентах її формування, за допомогою якої створюється необхідні умови нормального функціонування всіх важливих сфер життєдіяльності держави відповідно до її конституційних положень, основних національних інтересів, а також зовнішньополітичної стратегії.

6. Генеративна безпека – це здатність системи безпеки:

- а) відтворювати свої втрачені структурні елементи та здійснювати функціональні заміщення одних компонентів іншими з метою її разбалансування та нормального безперебійного існування;
 - б) відтворювати свої втрачені структурні елементи та здійснювати функціональні заміщення одних компонентів іншими з метою її збалансування та нормального безперебійного існування;
 - в) відтворювати свої втрачені структурні елементи та здійснювати функціональні заміщення одних компонентів іншими з метою її збалансування та ненормального безперебійного існування;
 - г) відтворювати свої втрачені структурні елементи та здійснювати дисфункціональні заміщення одних компонентів іншими з метою її збалансування та нормального безперебійного існування.
7. Сецесія – це:
- а) утворення нової держави або приєднання до іншої держави;
 - б) вихід частини держави або (етно)регіону зі складу однієї держави з метою створення імперії;
 - в) відділення частини регіону зі складу імперії з метою утворення нової імперії;
 - г) вихід частини держави або (етно)регіону зі складу однієї держави з метою утворення нової держави або приєднання до іншої держави.
8. Сили оборони – це:
- а) Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави
 - б) Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України невійськові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави
 - в) Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які законами України покладено функції із забезпечення оборони держави
 - г) Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із руйнації оборони держави.
9. Пертурбатор безпековий – це:
- А) чинник або група чинників, що миттєво порушує звичайний хід, розвиток і функціонування чого-небудь, включаючи безпекові компоненти;
 - Б) чинник або група чинників, що миттєво стабілізує звичайний хід, розвиток і функціонування чого-небудь, включаючи безпекові компоненти;
 - В) чинник або група чинників, що миттєво порушує звичайний хід, розвиток і функціонування чого-небудь, включаючи небезпекові компоненти;
 - Г) чинник або група чинників, що повільно порушує звичайний хід, розвиток і функціонування чого-небудь, включаючи безпекові компоненти.
10. Полемологія – це:
- а) наука про війну;
 - б) наука про мир;

- в) наука про полеміку;
- г) наука про ораторське мистецтво.

2. Діагностичні завдання (10 балів)

1. Сторона, що здійснила насильницьке загарбання іншої території. Це:
2. Стан динаміки системи, коли небезпека або порушення нормальних умов її функціонування в силу певних причин і чинників загрожує збоєм розвитку системи, сприяє її дестабілізації, а в кінцевому випадку – деградації (руйнуванню) цієї структури і зупиняє її діяльність. Це:

3. Евристичне завдання (20 балів)

Ядерна зброя в ХХІ столітті як чинник підтримки міжнародної безпеки або її руйнації?

Критерії оцінювання

Відповідно до компетентнісного підходу екзаменаційні білети мають три рівні:

1. стереотипний (10 питань);
2. алгоритмічний (2 питання);
3. евристичний (1 питання).

Відповіді на питання стереотипного рівня дають можливість виявити, як були засвоєні основні підходи до вивчення суті, змісту та характеру знання міжнародної безпеки; спеціальна термінологія.

Відповідь на питання алгоритмічного рівня демонструють вміння користуватися категоріальним апаратом та знати основні парадигми міжнародної безпеки.

Відповідь на питання евристичного рівня має виявити уміння творчо опрацьовувати засвоєний матеріал, а також застосовувати його в професійній діяльності.

Кожний рівень питань оцінюється за наведеною шкалою окремо, а загальна оцінка підраховується як сума оцінок за кожне питання. Кількісний показник (бал) встановлюється залежно від ступеня виконання завдання. Максимальний бал за іспит – 40.

Стереотипний рівень (до 10 балів): кожна правильна відповідь – 1 бал.

Алгоритмічний рівень (до 10 балів): кожна правильна відповідь – 5 балів.

Евристичний рівень (до 20 балів): відповідь оцінюється за 20-бальною шкалою.

Критерії оцінювання евристичного завдання 20-бальна система оцінювання

Ступінь виконання	Бал
Текст неперевершений, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як зразкова. Висновки є пригломшливо обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з міжнародно-політичної науки; блискуче відтворюється дискурс «світу політичного». Перфектним є розуміння	20

міждисциплінарних зв'язків політичної науки із соціологією, економікою, правом тощо. Наводяться джерела міжнародного права, згадуються міжнародні угоди/договори	
Текст неперевершений, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як зразкова. Висновки є приголомшливо обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з міжнародно-політичної науки; блискуче відтворюється дискурс «світу політичного». Є розуміння міждисциплінарних зв'язків політичної науки із соціологією, історією, економікою, правом тощо. Наводяться джерела міжнародного права, згадуються міжнародні угоди/договори	19
Текст справляє враження, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як зразкова. Висновки є обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з міжнародно-політичної науки; блискуче відтворюється дискурс «світу політичного». Є розуміння міждисциплінарності міжнародно-політичного простору. Наводяться джерела міжнародного права, згадуються міжнародні угоди/договори	18
Текст загалом справляє враження, виявляє глибину та оригінальність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як відмінна. Висновки є ретельно обґрунтованими та доведеними. Застосовується зміст класичних (фундаментальних) праць з міжнародно-політичної науки; відтворюється дискурс «світу політичного». Є розуміння міждисциплінарності міжнародно-політичного простору. Наводяться джерела міжнародного права, згадуються міжнародні угоди/договори	17
Текст загалом справляє враження, відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як дуже добра. Висновки є у цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Згадуються класичні (фундаментальні) праці з міжнародно-політичної науки; підтримується дискурс «світу політичного». Фіксується міждисциплінарність міжнародно-політичного простору. Відображено джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	16
Текст загалом прийнятний, відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як добра. Висновки є в цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Бракує використання класичних (фундаментальних) праць міжнародно-політичної науки; дискурс «світу політичного» ретранслюється. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Відображено джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	15
Текст загалом прийнятний, відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як добра. Висновки є в цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Бракує використання класичних (фундаментальних) праць міжнародно-політичної науки; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	14
Текст загалом прийнятний, відтворено раціональність мислення. За логікою, стилем, семантикою, понятійно-категоріальним апаратом відповідь оцінюється як добра. Висновки є в цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Класичні праці	13

міжнародно-політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	
Текст викликає питання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є в цілому обґрунтованими, застосовується аргументація. Класичні праці міжнародно-політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору фіксується частково. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	12
Текст викликає питання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, є питання до аргументації. Класичні праці міжнародно-політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	11
Текст викликає питання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, але аргументація не є переконливою. Класичні праці міжнародно-політичної науки майже не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	10
Текст викликає суттєві питання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді прийнятні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, але аргументація не є переконливою. Класичні праці міжнародно-політичної науки не залучено; дискурс «світу політичного» маргіналізується. Міждисциплінарність міжнародно-політичного простору майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	9
Текст викликає суттєві питання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді оцінюються як задовільні; відтворено раціональність мислення. Висновки є частково обґрунтованими, відчутним є брак аргументації. Дискурс «світу політичного» майже не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	8
Текст викликає суттєві питання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді оцінюються як задовільні; раціональність мислення залишає бажати кращого. Обґрунтованість висновків також залишає бажати кращого, відчутним є брак аргументації. Дискурс «світу політичного» не фіксується. Є згадка про джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори	7
Текст викликає суттєві питання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді оцінюються як задовільні; раціональність присутня лише частково. Обґрунтованість висновків залишає бажати кращого, відчутним є брак аргументації. Дискурс «світу політичного» не фіксується. Джерела міжнародного права, міжнародні угоди/договори не згадуються	6
Текст викликає занадто суттєві питання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді оцінюються як задовільні; раціональність присутня лише частково. Аргументація та доведення висновків залишилися поза увагою здобувача	5
Текст викликає занадто суттєві питання. Логіка та понятійно-категоріальний апарат відповіді оцінюються як достатні, але раціональність відповіді сумнівна.	4

Аргументація висновків майже не фіксується	
Текст викликає занадто суттєві питання. Логіка відповіді, розуміння понятійно-категоріального апарату оцінюються як мінімально достатні; принципи раціональності проігноровано	3
Текст неприйнятний. Відповідь виявляє практичну відсутність у здобувача самостійності мислення; здатність робити узагальнення та теоретичні/практичні висновки відсутня	2
Текст неприйнятний. Відповідь не вдалася	1

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 200 с. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25295>

Додаткова

2. Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах / з передм. Френсіса Фукуями ; пер. з англ. Тарас Цимбал. Київ : Наш формат, 2020. 441 с.

3. Герасіна Л. М., Требін М.П. «Злами світосистеми»: глобальні зрушення та гібридні виклики. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія* : зб. наук. пр. / редкол.: О. Г. Данильян та ін. Харків : Право, 2020. № 4 (47). С. 72–93. DOI: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.47.218961>

4. Загурська-Антонюк В. Ф. Тероризм та міжнародна безпека у контексті глобалізації сучасного світу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 17-18. С. 116-123.

5. Коротков Д. С., Кузь О. М., Кузь І. О. Польща у процесі практичної реалізації геополітичних проєктів у Центрально-Східній Європі. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2023. № 15(2). С. 105–113. DOI: <https://doi.org/10.15421/352349>

6. Кузь О. М. Міжмор'я як метафора: від концепту до геополітичного проєкту. *Міжнародні відносини у глобальному та регіональному вимірі* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 8 травня 2025 р.) / за ред. Н. А. Вінникової. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2025. С. 113–115. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36252>

7. Міжнародна інформаційна безпека: підручник / Є. Макаренко [та ін.]; Навч.-наук. ін-т міжнар. відносин, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: VADEX, 2023. 539 с.

8. Міжнародна та європейська безпека : словник / [Гетьманчук М. П. та ін.] ; Нац. ун-т «Львів. політехніка», Ін-т гуманітар. і соц. наук. Львів : Сорока Т. Б. [вид.], 2023. 564, с.
9. Міжнародна та регіональна безпека: навч. посіб. / Олександр Потехін [та ін.] ; ДВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Ф-т історії та міжнар. відносин. Ужгород: Говерла, 2024. 311 с.
10. Теорія міжнародних відносин: підручник / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, О. Ю. Панфілов та ін.]; за ред. М. П. Требіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2022. 472 с.
11. Требін М. П. Міжнародна безпека в умовах турбулентного світового порядку. *Деструктивні мегатенденції сучасності: від пандемії до війни* : монографія / [Іванов С. В., Мельник О. А., Разумова Г. В. та ін.] ; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків : Право, 2025. С. 131-154. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35713>
12. Требін М. П. Тероризм як загроза міжнародній безпеці в XXI столітті. *Сучасна гуманітаристика: актуальні питання та перспективи розвитку* : монографія / [Гулай В. В., Кириленко О. М., Палагута В. І. та ін.] ; Аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків: Право, 2025. С. 183-223. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35581>
13. Требін М.П., Панфілов О. Ю. Сучасні тенденції застосування сили в міжнародних відносинах. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія: зб. наук. пр.* / редкол.: О. Г. Данильян (голова) та ін. Харків : Право, 2021. № 2 (49). С. 119–138. DOI: 10.21564/2663-5704.49.229784
14. African security: local issues and global connections / edited by Abu Bakarr Bah. Athens: Ohio University Press, 2024. vi, 245 p.
15. Arabian Gulf Security / Gregory Simons, Khaled Al-Kassimi, Kleanthis Kyriakidis (Editors). Cham: Springer, 2025. xi, 119 p. URL: <https://www.springerprofessional.de/arabian-gulf-security/51043944>
16. Artificial Intelligence, Media and International Security: The Weaponization of AI Use in Media and International Security / Fatima Roumate, Amaro La Rosa (Editors). Cham: Springer, 2025. viii, 154 p. URL: <https://www.springerprofessional.de/en/artificial-intelligence-media-and-international-security/51283232>
17. Asian security in the age of globalization / edited by Lui Hebron. New York, NY : Routledge, Taylor & Francis Group, 2024. xiv, 174 p.
18. Global Political Economy, Geopolitics and International Security: The World in Permacrisis / Omprakash Mishra, Souradeep Sen (Editors). Singapore: Palgrave Macmillan, 2024. xv, 351 p. URL: <https://www.springerprofessional.de/global-political-economy-geopolitics-and-international-security/27207066>

19. Herasina L. M., Trebin M. P., Volianska O. V. Macrofluctuations of the international system under the influence of global turbulence and hybrid wars. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія* : зб. наук. пр. / редкол.: О.Г. Данильян (голова) та ін. Харків : Право, 2022. № 2 (53). С. 133–155. DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.53.258166>

20. Karabulut B. International security: threats, theories, and transformation. Lanham: Lexington Books, 2024. vii, 255 p.

Інформаційні ресурси

21. Атлантична рада США (Atlantic Council). URL: <http://www.atlanticcouncil.org>

22. Брукінгський інститут (The Brookings Institution). URL: <http://www.brookings.edu>

23. Женевський центр управління сектором безпеки (Geneva Centre for Security Sector Governance). URL: <https://www.dcaf.ch>

24. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua/?mid=7>

25. Королівський інститут міжнародних відносин (The Royal Institute of International Affairs). URL: <https://www.chathamhouse.org>

26. Міжнародний інститут стратегічних досліджень (The International Institute for Strategic Studies). URL: <https://www.iiss.org>

27. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <https://niss.gov.ua/>

28. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. URL: <https://www.president.gov.ua>

29. Рада. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>

30. Стокгольмський інститут досліджень миру (Stockholm International Peace Research Institute). URL: <https://www.sipri.org>

31. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Міжнародна безпека». URL: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=9644>